

1945. február 13-án
Szabadulást
BUDAPEST

Hősies munka a súlyos időkben a Villamosvasútnál

Ki emlékezik vissza szívesen azokra az időkre, amikor a baj csőstül zuhan az em-

ma. Mérhetetlen árat kellett fizetnünk a fasiszta német szövetségért. A harci események elpusztították felsővezeték-hálózatunkat. Kisdől, darabokra lőtt vezetékpartó oszlopok bizonygatták ország-világ előtt, hogy Budapest kulcsprobléma a németek vesztes

szolgálatába kellett állítani a járműveket, hiszen nem volt akkor sem igasállat, sem gépjármű.

Áramfejlesztő telepeink nem működtek a szénhiány miatt. Ezért a hozzájuk vezető utakat sürgősen rendbe kellett hozni. Kétszeresen is szükség volt erre, hiszen áramhiány miatt a járműveket kézi erővel, majd később gőzmozdonnyal lehetett csak mozgatni.

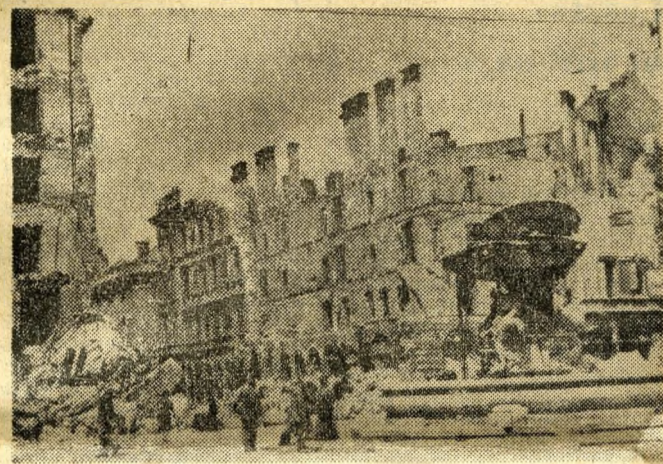
Ki tudná ezt most meghatározni, hol volt nagyobb szükség a munkáskézre: a felsővezetékeseknél, a vágányjavításoknál, vagy a kocsik helyreállításánál! Áldozatos munka eredménye, hogy 1945. február 7-én már megindult a forgalom Újpest víztorony — Árpád út — Forgách utca között tíz kocsival. Az áramot a Phöbus adta. Átmenetileg aztán újra leálltak a villamosok, mert az áramszolgáltatást meg kellett szüntetni szénhiány miatt. Március 17-én újabb próbálkozás történt. Most már meghosszabbított útvonalon, a Katona József

nalon a MÁVAG-gyártól kapott gőzmozdonnyal segítségével vontattuk teherkocsijainkat. Február 22-én a Rókus-kórház és a kőbányai kocsiszín között megindult a személyforgalom is, mert újabb mezdonyt kaptunk a Hungária Művektől. Ez is csak március 10-ig közlekedett.

Nehéz napok, a szó legszorosabb értelmében hősies napok voltak!

Április 9-től kezdve aztán fokozatosan megindult a forgalom a különböző vonalrészekben. Áramszünettel még akkor is kellett számolni, különösen a kispesti, pestersébeti, zuglói és a budai vonalakon.

A forgalom tehát megindult, de azt fenn is kellett tartani. Dolgozóink életét viszont megnehezítette a rohamos infláció és az áruellátás. Volt olyan időszak, amikor a félhavi fizetés egyetlen nap létfenntartási költségeit sem fedezte. Bizony, sokan itthagyták a vállalatot. Az infláció miatt a járműfenntartási szolgálat nem tudta a megfe-

A Kálvin tér akkor...

berre. A legszívesebben megfedlekneznék ezekről a napokról. Nem így, ha történelmi korról van szó!

Lehet, hogy sokat kellett szenvednünk, talán felmérhetetlen károkat okozott a lángba csapó történelem. De a romhalmaz kellős közepén, később pedig az események távlatában még világosabban láttuk, hogy a lángok egy pusztulásra ítélt korszakot égettek fel. A történelem viszont nem szakadt meg, hiszen az új csirájában már megvolt a régi is. Persze, hogy jó lenne a kaotikus időkben megmenteni értékeinket! Csakhogy nem mindig van erre lehetőség. Az ember örül, ha megmentheti életét — ahogy lehet, aztán majd az új építésénél...

Így voltunk ezzel mi is 19 évvel ezelőtt, a felszabadulás idején.

Sokáig tartott a második világháború. Természetes velejárója volt az anyagihiány. Ha csak ez lett volna a baj, akkor is megéreznénk volna. Anyag és alkatrészt nélkül nem lehet biztosítani egy főváros közlekedését.

A németek és a nyilasok azonban tettek róla, hogy súlyosbítsák helyzetünket. Vállalatunk javainak nagy részét elhurcolták.

Közben dúlt a főváros ostro-

A Tisza-parton találkoztam vele. Azt gondoltam horgászik, olyan kitartóan figyelte a víz tükrét. Régi idők emlékeit idézte.

★

Akkor gyűlölt mindenkit és mindent. Ha a sziréna felülvöltött, remegett. Nem félt. Csöppet sem. Remegése is gyűlölet volt.

Soha sem hitte volna, hogy az ember élvezni is tudja a vért, a romot, a rombolást.

Kamaszkorában apja állandóan gyötörte, mert macskára vadászott. Azokon akarta megtanulni az anatómiát. Szadistának nevezte. S mivel sokat hallotta, kicsit annak is érezte magát. Hajlamait azonban nem tudta megfékezni, hát mások is apja nézetét vallották. Diákambícióval laboratóriumot létesített a kamra sötét sarkában. A kipreparált macska csontvázaait rártartian mutogatta barátainak. Apjától viszont féltette, dugdosta, tagadta.

Pedig az embert apjában szerette meg. Azért is akart orvos lenni, hogy a sokat betegeskedő „öregét” meggyógyítsa. Irtózott a szenvedéstől. Gőgösen szembehelyezkedett a természet erőivel, és egy kicsit környezetének áporodott felfogásával.

Mint gyakorló orvos került ki a frontra. Konyhákban, kamrákban, lövészárkokban, felfordult gépkocsikon operált. Ilyenkor a macskára emlékezett. Rozsdásodni kezdő székjét nézte. S mert a fronton nincs veszíteni való, bátran vágott a katonák húsába. Mások úgy mondták: „biztos kezű orvos”.

Szerzett is annyi gyakorlatot, hogy egész életére meg-alapozta sebész-jövőjét.

Remegés csak a tiszaháti faluban fogta el. Fülét hasogatta a sok német szó. Érdes,

háborújában. Vágányhálózatunk java része tönkrement.

Vállalatunk 1860 személyszállító kocsijából 338 jármű maradt üzemképes állapotban (504 motor és 334 pótkocsi!). A felmérésnél az már nem is számított, hogy ablakok nincsenek. Lényeg az volt, hogy menjen a kocsi!

Reménytelennek látszott, hogy belátható időn belül meginduljon Budapest utcáin a közlekedés. Mivel szállítjuk az újjáépítéshez szükséges anyagot? Honnan veszünk munkaeszközöket? Nem voltak szakemberek sem! S aki mégis nekiláthatott volna a munkának, mit fog enni? Honnan teremtsen a vállalat élelmiszert? Olyan problémák voltak ezek azokban a napokban, sőt években, hogy még a legtettrékeszebb embernek is elvették a kedvét az élettől.

S mégis, a felszabaduláskor a villamosvasútiak szinte kivétel nélkül jelentkeztek a lakásukhoz legközelebb eső telepeken munkára, a romok eltakarítására.

Itt-ott már feltűnt egy-egy sárga villamos a helyreállított vágányhálózaton. Először az utcákon, tereken felgyülemlett szemetet és romtömeget, az emberi és állati hullákat szállítottuk el. Félni kellett a járványtól. Aztán a közellátás

kemény volt, s vágott, mint az acélkés.

Nagyon közel dörögtek már az ágyúk, amikor fölrobbantották a templomot, meg a plébániát, mert állítólag ott bújtak meg az oroszokat váró magyarok. Kétségbeesett férfi őrgöngyére sietett a füstölő romok közé. És ott, azonnal meg is operálta Süle Kati. A jobb karját kellett levágnia. A leány még nem töltötte be tizenkettedik életévét.

Töprengésre nem jutott idő.

Akkor történt

Csak foga csikorgott, ahogy belevágott a gyermek eleven húsába. Riadtan meredt meg körülötte mindenki. A leány dacolt fájdalommal. Nem számított, hogy hatalmas robbanással repült levegőbe — éppen akkor — a Tisza hídján.

Német autó csikordult. Két SS-tiszt ugrott a törmelékek közé. Az orvos elé álltak. Vinni akarták, de azonnal, SS-tisztek életéről volt szó. Szavuk parancsnál is keményebb erőszakoskodás volt. És mert az orvos nem törődött a németekkel, csak a kislányra figyelt, az egyik tiszt pisztolyával lőtte át a gyermeket.

Csodálkozóan nézett Süle Kati az orvosra. Mintha csalódott volna benne. Hát mégsem tudta megmenteni őt az életnek? Azt viszont már nem láthatta, hogy a másik golyó apját is mellé ravatalozta.

Patkányvigyorgással krákozott a tiszt.

Az orvos összeseperte véres szerszámaikat. Karja elszibbadt. Nem tudta levenni szemét a halott gyermekről. Zilált bar-

na haja, kerek arca, görcsös ujjja, a kétségbeesett ijedtség, ami ajkára merevedett. No, és a levágott jobb karja...

Remegett. Agya, szeme, szíve, keze, térde. Ereiben a gyűlölet vitte szét a vért. Égette.

Ketté tudta volna harapni a szívének tartott pisztoly csövét. Nem félt most sem. Csak gyűlölte azokat, a hosszúka ujjakat, amelyek izomrándulása kioltotta Süle Kati életét.

Igába törten zuhant az autóbába a két német tiszt mellé. A motor zúgásában mintha apja feddését, korholását hallotta volna: „Ezért volt szükség a szadizmusodra? Most boldogabb vagy? Megtaláltad hivatásodat? Akkor most gyógyítsd meg azokat is, akiket a két hóhér barátjuknak vall. Add vissza azoknak is az életet. Hadd legyen több gyilkos is! Mit szólsz ehhez orvos fiám?! Érdemes volt boncolni a macskakutat? Mennyi állat élete árán juttattál el ide a gyilkosok autójába!”

★

Megborzongott. Újra a víz tükrét figyelte.

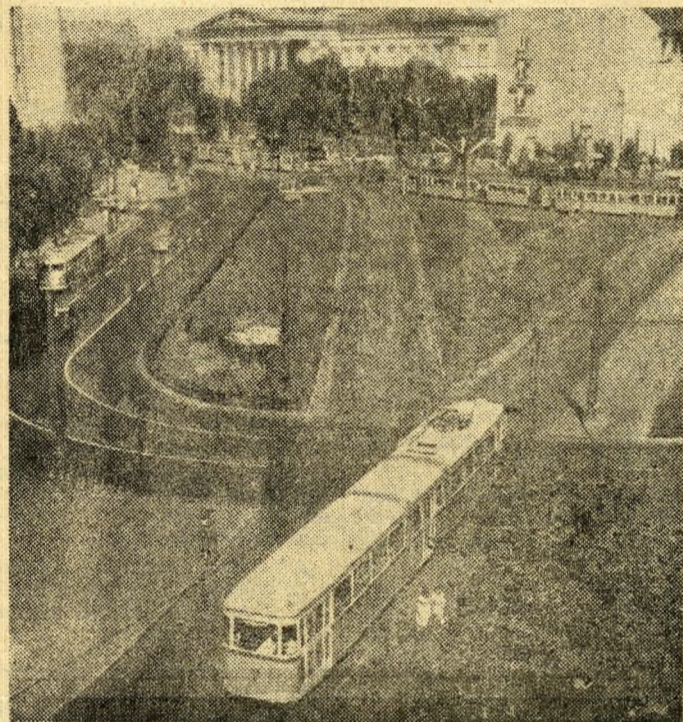
Egészséges, jókedvű fiatalok kergetőztek a parton. Két kislány kavicsokat dobált a vízbe. Tompán koppant a folyó tükre karikákat teregetve hátán. Mintha egy-egy köteg gyűlölet zuhant volna vele a mélybe.

Kacagva versenyeztek, ki tudja messzebb dobni kavicsait, s melyiknek van nagyobb csobbanása.

Mit tudtak ők robbanásról, szirénavijjogásról, halálról?!

Egy követ az orvos is bedobott a vízbe. Akkorát csobbant, mint egy pisztolylövés. Csak sodorja minél messzebb az ilyen súlyos köveket a víz!

Fölcsillant az orvos szeme. Barna hajú, kerek arcú kislány futott felé. Az ő egyetlen Kati lánya. (detvay)

A Kálvin tér ma...

utcáig közlekedett az 55-ös villamos.

A Rókus-kórház — Népszínház utca — Új köztemető vo-

lelő karbantartást elvégezni. Ugyanakkor a kocsik kihasználása egyre növekedett. Állandóan emelkedett az utasok száma.

1945-ben arra törekedett a vállalat, hogy mind Budán, mind Pesten legalább a főútvonalakon, no meg a peremkerületekben biztosítsa a közlekedést. A következő évben a két városrész összekapcsolását is meg kellett valósítani. 1946. augusztus 20-án nyílt meg a Szabadság-híd. Ez tette lehetővé, hogy villamosjárat kösse össze a Duna két oldalát.

Esti üzemzárlat 1945-ben még a korai órákban volt. 1946-ban viszont már az ostrom előtti állapotokhoz kezdtünk visszatérni. Megkezdődött a kocsik éjszakai üzemeltetése is.

Nem ment ez könnyen. S aki nem élte át azokat a napokat, bizony el sem tudja hinni, milyen áldozatos munkával látták el feladatukat a villamosvasútiak.

S hol tartunk ma már! Ma a közlekedésről — és a városi közlekedésről különösen — egyre inkább az élet-színvonalhoz kapcsolódóan, minél közvetlen juttatásról beszélünk. És jó ezzel a gondolattal ünnepelnünk a felszabadulás emlékét.

Világosan látjuk ugyanis, hogy nem hiába égették fel a lángok a múltat. A romokban megfogant az új csirája, és ma már terebélyesedik, mint élet-erős fa. Nem lehet elfeledni azokat a nehéz napokat, de vigasztal mindannyiunkat az a tudat, hogy érdemes volt áldozatosan dolgozni.

D. I.

SZABONYASKEKÉK

a Fővárosi Villamosvasút

dolgozóinak lapja

Felolós szerkesztő:

Darida Ferencné, Faragó Zsuzsa

Szerkesztőség:

Bp. VII., Akácfa u. 15

Telefon: 422-130/284-es mellék

Kiadja: a Hírlapkiadó Vállalat

Bp. VIII., Blaha Lujza tér 3

Telefon: 343-100

Felolós kiadó: Csollány Ferenc

Előfizethető:

az üzemi intézményeknél

Előfizetési díj: 7, évre 6 Ft

Szakra Lapnyomda.